

**KALĖJIMŲ DEPARTAMENTAS
PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISINGUMO MINISTERIJOS**

2009 METŲ VEIKLOS ATASKAITA

2010-02-24 Nr. NV-25
Vilnius

TURINYS

I. INSTITUCIJOS VEIKLOS ATASKAITOS SANTRAUKA	3
II. INSTITUCIJOS VEIKLAI ĮTAKOS TURĖJUSIŲ VEIKSNIŲ APŽVALGA	9
2.1. Išoriniai veiksniai	9
2.2. Vidiniai veiksniai	10
III. INSTITUCIJOS VYKDYTA VEIKLA IR PASIEKTI REZULTATAI	11
3.1. Strateginių tikslų įgyvendinimas	11
3.2. Institucijos vykdytos programos	11
3.3. Tarpinstitucinių programų ir kitų projektų įgyvendinimas	13
3.4. Patvirtintų asignavimų panaudojimas	16
3.5. Kita svarbi informacija	17
IV. ARTIMIAUSIO LAIKOTARPIO INSTITUCIJOS VEIKLOS PRIORITETINĖS KRYPTYS	19

I. INSTITUCIJOS VEIKLOS ATASKAITOS SANTRAUKA

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2009 metų strateginiame veiklos plane numatytas programos vykdė Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Kalėjimų departamentas), 15 laisvės atėmimo vietų, 5 regionų pataisos inspekcijos ir Kalėjimų departamento Mokymo centras.

2010 m. sausio 1 d. įkalinimo įstaigose buvo 8655 asmenų (100 000 gyventojų teko 260 įkalinimų asmenų):

- 1208 suimtieji, laukiantys teismo sprendimo;
- 7447 nuteistieji (iš jų – 106 nuteisti laisvės atėmimu iki gyvos galvos, 124 nuteistųjų areštu);
- 188 nepilnamečiai;
- 372 moterys;
- 118 užsienio piliečių.

Laisvės atėmimo vietose vienu metu vidutiniškai buvo laikomi 8267 asmenys (2008 m. – 7787). Asmenų, laikomų kalinimo įstaigose, skaičius svyravo nuo 7975 iki 8655.

2010 m. sausio 1 d. teritorinių pataisos inspekcijų įskaitoje buvo 8070 nuteistųjų, iš jų 815 nepilnamečiai (atitinkamu laikotarpiu 2009 m. – 7842 ir 853).

Per 2009 metus Kalėjimų departamentas įgyvendino 2009 metų strateginiame veiklos plane ir kituose teisės aktuose numatytus uždavinius.

Buvo sklandžiai pasirengta įgyvendinti Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymą, kuris įsigaliojo 2009 m. balandžio 1 d. Priimti visi įstatymui įgyvendinti reikalingi teisės aktai.

Siekiant tobulinti bausmių vykdymo sistemą, buvo parengtas Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymo projektas, kuris priimtas 2010 m. sausio 14 d. Projektu buvo siekiama nustatyti pareigą nuteistiesiems susimokėti už jų naudojamus elektros prietaisus, apriboti nuteistųjų turimų daiktų kiekį, nustatyti galimybę nuteistuosius laisvės atėmimo bausme iki gyvos galvos, perkeltus iš kalėjimo į pataisos namus, perkelti atgal į kalėjimą, jei šie kelia pavojų įstaigos valdymo saugumui, numatyti galimybę pataisos namuose nakties metu nuteistuosius rakinti.

Sprendžiant nuteistųjų elgesio taisyklių reglamentavimo problemą, buvo parengti Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių pakeitimo ir Areštinių vidaus tvarkos taisyklių pakeitimo projektai. Projektuose įtvirtintos nuteistųjų elgesio taisyklės.

Siekiant sugriežtinti administracinę atsakomybę už nuteistiesiems uždraustų daiktų perdavimą ar bandymą perduoti, parengtas Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 191 straipsnio pakeitimo projektas (projektas inkorporuotas į kitus Teisingumo ministerijos rengiamus minėto kodekso pakeitimus ir pateiktas svarstyti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei).

Siekiant sklandžiai pradėti įgyvendinti Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto naują redakciją, kuri įsigaliojo nuo 2010 m. sausio 1 d., buvo parengti reikalingų teisės aktų projektai. Tuo pačiu buvo pasirengta perimti valstybės įmonių prie pataisos įstaigų savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos pareigas. Parengti reikalingi teisės aktų projektai.

Mažinant administracinę naštą piliečiams, buvo parengti teisės aktų projektai, kuriuose numatyta atsisakyti reikalavimo pateikti notaro patvirtintas dokumentų kopijas ir civilinės būklės aktų įrašų įregistravimo liudijimus. Šiuo tikslu buvo parengti Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių pakeitimo, Areštinių vidaus tvarkos taisyklių pakeitimo projektai ir Nėščių moterų ir vaikų iki trejų metų turinčių motinų siuntimo ir perkėlimo į pataisos namus, turinčius vaikų (kūdikų) namus, tvarkos pakeitimo projektas.

Siekiant optimizuoti suimtųjų ir nuteistųjų maitinimą ir racionaliai naudoti valstybės biudžeto lėšas, buvo peržiūrėti ir pakoreguoti valgiaraščiai, kurie įsigaliojo 2010 m. sausio 1 d. 2009 m. buvo įvykdytas centralizuotas maisto produktų pirkimas, kuris leido sumažinti suimtųjų ir nuteistųjų maitinimo kaštus 2010 metams.

Siekiant užtikrinti reikalingą nuteistųjų su negalia priežiūrą, buvo parengtas ir patvirtintas Nuteistųjų, kuriems įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu paskirta arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmė, paskyrimo į konkrečią pataisos įstaigą ar areštinę tvarkos pakeitimas.

Siekiant užtikrinti nuteistųjų daiktų pervežimą iš tardymo izoliatorių į pataisos namus, suderinus su Viešojo saugumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, priimtas Kalėjimų departamento įsakymas „Dėl Nuteistųjų daiktų perdavimo taisyklių patvirtinimo“.

Tobulinant darbą su nepilnamečiais, siekiant, kad jiems būtų suteikta kuo efektyvesnė pagalba, parengtos ir patvirtintos naujos Darbo su nepilnamečiais, esančiais pataisos inspekcijų įskaitoje, metodinės rekomendacijos.

Siekiant užtikrinti saugią ir ekonomišką laisvės atėmimo vietų veiklą, nuteistiesiems (suimtiesiems) teisės aktų nustatytas laikymo, o personalui – darbo sąlygas, 2009 m. rugsėjo 30 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1248 patvirtinta Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategija ir jos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų planas.

Strategijoje numatytos priemonės, kurios sudaro sąlygas per kuo trumpesnę laiką ir kuo mažesnėmis sąnaudomis modernizuoti laisvės atėmimo vietas ir sumažinti jų veiklos išlaidas, nepažeidžiant visuomenės saugumo. Strategijos įgyvendinimo kaina preliminariai sumažėjo iki 602852 tūkst. Lt. (planuojama, kad dalis šių lėšų bus privataus sektoriaus investicijos), ankstesniame strategijos variante buvo planuojamos išlaidos 1018 mln. 910 tūkst. Lt. Strategijos įgyvendinimo terminas sutrumpintas iki 2017 metų (buvo iki 2033 metų).

Kalėjimų departamento pareigūnai dalyvauja Teisingumo ministro sudarytos darbo grupės veikloje dėl strategijos įgyvendinimo. Kalėjimų departamente sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta pateikti Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009 – 2017 metų plano įgyvendinimo priemones ir darbo veiksmų planą, pažymą apie Laisvės atėmimo vietų ligoninės iškėlimo perspektyvas. Parengtas strategijos įgyvendinimo priemonių planas. Kalėjimų departamentas parengė pasiūlymą dėl viešojo ir privataus sektorių galimos partnerystės rekonstruojant Pravieniškių 1-ųjų pataisos namų teritorijoje esančius nenaudojamus pastatus į kalėjimą. Pasiūlymas buvo atrinktas viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės pilotiniu projektu. Kalėjimų departamentas 2009 m. pasirašė sutartį dėl galimybių studijos parengimo „Dėl Laisvės atėmimo vietų ligoninės iškėlimo koncepcijos“.

Įkalinimo įstaigose per 2009 metus iš nuteistųjų ar bandant jiems perduoti buvo paimti 5004 vnt. mobiliojo ryšio telefonai, iš jų bandant nuteistiesiems perduoti – 1945 (apie 39 proc. bendrojo kiekio) ir 2731 SIM kortelės, per 2008 m. atitinkamai – 4580 vnt. mobiliųjų telefonų, iš jų bandant nuteistiesiems perduoti – 1542 (apie 34 proc. bendrojo kiekio) ir 2895 SIM kortelių. Iš nuteistųjų ar bandant jiems perduoti buvo paimti – 196 l alkoholio; 1,771 kg. narkotinių ir psichotropinių medžiagų (paimta bandant perduoti kalinamiesiems – 83 proc.).

2009 metais laisvės atėmimo vietose užregistruotos 193 nusikalstamos veikos. Iš jų 123 nusikalstamos veikos, susijusios su neteisėta narkotikų apyvarta (apie 64 proc. visų nusikalstamų veikų): iš jų 66 – dėl laisvėje esančių asmenų (užkardžius patekimą į įstaigas), 57 – dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų, rastų pas nuteistuosius (suimtuosius) ar laisvės atėmimo vietų teritorijose. 2008 metais nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėta narkotikų apyvarta užregistruota 140: iš jų 67 – dėl laisvėje esančių asmenų (užkardžius patekimą į įstaigas), 73 – dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų, rastų pas nuteistuosius (suimtuosius) ar laisvės atėmimo vietų teritorijose. Atsižvelgiant į statistinius duomenis, nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėta narkotikų apyvarta, 2009 metais (lyginant su 2008 metais) sumažėjo apie 12 procentų.

Nusikalstamų veikų, susijusių su suimtųjų ir nuteistųjų pasipriešinimu įkalinimo įstaigų pareigūnams, skaičius: 2006 metais užregistruota 3 nusikalstamos veikos, 2007 metais – 3, 2008 metais – 10, 2009 metais – 5.

2009 metų pradžioje buvo įrengtos patalpos apsaugos nuo nusikalstamo poveikio priemonėms užtikrinti, todėl realiai pradėtos taikyti Kalėjimų departamentui nustatytos liudytojų apsaugos vykdymo funkcijos.

2009 m. organizuoti taktiniai mokymai kartu su Vidaus saugumo tarnybos pareigūnais Vilniaus 1-uosiuose pataisos namuose, Kybartų pataisos namuose, Pravieniškių 1-uosiuose pataisos namuose, Pravieniškių 3-uosiuose pataisos namuose ir Alytaus pataisos namuose .

2009 m. organizuoti 98 nuteistųjų perdavimai iš užsienio valstybių į Lietuvą toliau atlikti laisvės atėmimo bausmę.

2009 m. parengti 63 Europos arešto orderiai (dokumentacija perduota Teisingumo ministerijai).

Kalėjų departamentas 2009 m. gavo 2335 suimtųjų ir nuteistųjų skundus ir prašymus (atitinkamai per 2008 m. buvo gauta 2503 suimtųjų ir nuteistųjų skundais ir prašymai) ir 460 asmenų prašymų ir 5 skundus. Kalėjų departamento atstovai dalyvavo 285 teisminiuose bylų nagrinėjimuose. Daugiausia įkalinti asmenys skundžiasi dėl sveikatos priežiūros paslaugų, dėl kalinimo sąlygų.

Kalėjų departamente įgyvendinant Probacijos sistemos Lietuvoje koncepcijos įgyvendinimo priemonių planą (toliau – Probacijos koncepcijos planas), patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 21 d. nutarimu Nr. 220, 2009 m. įvyko du Tarpinstitucinės koordinacinės probacijos tarybos prie Kalėjų departamento direktoriaus posėdžiai, kuriuose svarstyti aktualūs klausimai, susiję su Lietuvos Respublikos probacijos įstatymo projektu, Probacijos viešinimo galimybėmis, pataisos inspekcijose vykdomomis programomis, taip pat svarstyti Kalėjų departamento, jam pavaldžių įstaigų ir kitų institucijų vykdomi projektai socialinės atskirties mažinimo srityje bei tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimas teistų asmenų priežiūros (kontrolės) kontekste. Iš užsienio valstybių yra įsigytos pažangios, pasaulyje pripažintos, pakartotinės nusikalstamos veikos rizikos vertinimo metodikos ir priežiūros programos. Įsigytos ir adaptuotos naujos metodikos ir programos sudarys sąlygas efektyvesnei probacijos pareigūnų tarnybinei veiklai ir geresnei nuteistųjų reabilitacijai bei integracijai į visuomenę. 2009 m. lapkričio mėn. buvo baigtos adaptuoti kognityvinės-biheivioristinės programos „Tik tu ir aš“ ir „Equip“ ir jos pradėtos vykdyti. 2009 m. buvo atliekami pakartotino nusikalstamumo rizikos įvertinimo (OASYS) metodikos, psichopatijos lygmens nustatymo (PCL-SV) metodikos tinkamumo naudoti tyrimai bei smurtinio elgesio rizikos vertinimo metodikos HCR-20 naudojimo mokymai.

2009 m. siekiant stiprinti visuomenės saugumą, mažinti nusikaltimų recidyvą, aktyvinti pataisos inspekcijų, savivaldybių vaiko teisių apsaugos tarnybų ir teritorinių policijos įstaigų bendradarbiavimą, gerinti asmenų, lygtinai paleistų iš pataisos įstaigų, lygtinai atleistų nuo laisvės atėmimo bausmės prieš terminą ir nuteistų laisvės apribojimo bausmę, bei nepilnamečių, esančių pataisos inspekcijų įskaitoje, elgesio bei teismo jiems nustatytų draudimų ir paskirtų įpareigojimų vykdymo kontrolę, kartu su Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba organizuota prevencinė priemonė „Teistų asmenų priežiūra 2009“.

Siekiant tobulinti ir užtikrinti nuteistųjų socialinę reabilitaciją, 2009 metais pataisos įstaigose buvo vykdoma apie 100 socialinės reabilitacijos programų bei 39 psichologinių tarnybų specialistų vykdomos programos. Socialinės reabilitacijos programose dalyvauja 59 procentai, psichologinių tarnybų specialistų vykdomose programose – 18 procentų nuteistųjų. Visose laisvės atėmimo vietose, kuriose yra objektyvus poreikis, 2009 m. veikė bendrojo lavinimo mokyklos ar jų konsultaciniai punktai. 2009 – 2010 mokslo metų pradžioje nuteistųjų ir suimtųjų, besimokančių bendrojo lavinimo mokyklų konsultaciniuose punktuose, absoliutus skaičius siekė – 1176 (17,5 proc.), t.y. besimokančiųjų beveik dviem procentiniais punktais palyginus su praėjusiais mokslo metais išaugo. 2009 – 2010 mokslo metais profesinių mokyklų filialus bei darbo rinkos mokymo tarnybų kursus, suteikiančius profesinę kvalifikaciją, pradėjo daugiau kaip 1100 nuteistųjų. Nuteistieji turi galimybę įgyti daugiau kaip 20 darbininkų specialybių, susijusių su metalo apdirbimu, statyba, kompiuterio vartojimu, buitinėmis paslaugomis ir kt.

2009 m. mokslo baigimo pažymėjimus gavo 1066 nuteistieji, iš jų vidurinio išsilavinimo – 91, pagrindinio išsilavinimo – 107, profesinės mokyklos – 868.

2009 metais valstybės įmonės prie pataisos įstaigų įsisavino daugiau kaip 40 naujų gaminių ir 4 pažangias technologijas. Naujų technologijų diegimas gamybos procese yra labai svarbus

siekiant nuteistiesiems suteikti kuo naujesnes žinias, kad jie įgytų praktikos, kurią galėtų pritaikyti laisvėje. Šiuo metu su valstybės įmonėmis bendradarbiauja daugiau kaip 300 įmonių, esančių ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Šių įmonių specializacija labai įvairi, tai – plastmasės, medienos ir metalo apdirbimas, elektros instaliacijos gaminių, siuvinių, mezgimo, avalynės, ketaus liejinių, plastikinių ir medinių langų, medinių ir metalinių durų, medinių namelių ir įvairių baldų gamyba, kompiuterių ir jų priedų surinkimas. 2010 m. sausio 1 d. atliekančių bausmę nuteistųjų, įdarbintų valstybės įmonėse prie pataisos namų, buvo 968 (14 proc.), ūkio darbuose - 892 (12,9 proc.) 2009 m. gruodžio 31 d. buvo įdarbinta 27 proc. nuo atliekančių bausmę nuteistųjų skaičiaus (2008 m. – 31 proc.). Bendra ekonominė situacija Lietuvoje palietė ir pataisos įstaigas.

2009 metais nuteistųjų, užsiimančių individualia darbine, kūrybine ar kita veikla skaičius – 387, t. y. 5,6 proc.

2009 m. Kauno nepilnamečių tardymo izoliatorius-pataisos namuose pradėjo veikti Nepilnamečių nuteistųjų socialinės integracijos į visuomenę centras, kuris pastatytas ir įrengtas pasinaudojus Europos Sąjungos fondų lėšomis. Sukurtas unikalus, kol kas neegzistavęs Lietuvoje nuteistųjų resocializacijos modelis. Pagrindinis dalykas tai, kad su nuteistuoju dirbama individualiai, bendraujama su jo aplinka, į kurią jis ruošiasi grįžti, stebima, kaip jam pavyko integruotis išėjus į laisvę. Per 2009 metus centre pabuvojo 33 nepilnamečiai, jie visi buvo lygtinai paleisti.

Kalėjimų departamente sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta pateikti siūlymus dėl veiklos optimizavimo. Minėta darbo grupė veiklą tęs ir 2010 metais. 2009 m. buvo pakeista Kalėjimų departamento struktūra. Vietoj buvusių 19 administracijos padalinių liko 14 padalinių, administracijos padaliniai buvo sujungti, optimaliai paskirstytos funkcijos. Kalėjimų departamente panaikinta 11 etatų (6 iš jų buvo užimti), šiuo metu yra patvirtinti 86 etatai. Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose panaikinta 382 etatai (132 iš jų buvo užimti), šiuo metu pavaldžiose įstaigose yra patvirtinta 3566 etatai.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. gruodžio 1 d. įsakymu Nr. V-312 buvo patvirtinti nauji Pataisos namų, gydymo ir pataisos namų, atvirųjų kolonijų, laisvės atėmimo vietų ligoninių valstybės biudžeto lėšomis išlaikomų darbuotojų tipiniai etatų ir jų skaičiaus normatyvai, kurie buvo suderinti su Finansų ministerija. Šiais normatyvais keičiama mažesnių įstaigų struktūra, siekiant sumažinti padalinių ir jų viršininų skaičių. Numatyta sujungti personalo, administracijos reikalų ir ūkio skyrius į vieną bendrųjų reikalų skyrių, psichologinę tarnybą (grupę) prijungti prie socialinės reabilitacijos skyriaus (grupės), o įskaitos grupę prie apsaugos ir priežiūros skyriaus.

Ekonominės krizės sąlygomis imtasi ūkinių-finansinių taupymo priemonių, žmogiškųjų išteklių optimizavimo priemonių, kurios leido Kalėjimų departamentui ir jam pavaldžioms įstaigoms užtikrinti nepertraukiamą veiklą, užtikrinti įkalinimo įstaigose laikomų asmenų būtiniausias poreikius ir personalo darbo sąlygas. Metų pradžioje, tvirtinant 2009 metų biudžeto programų sąmatas, Kalėjimų departamentui pavaldžios įstaigos buvo įpareigosotos ne mažiau kaip 20 procentų sumažinti transporto išlaidas, ne mažiau kaip 20 procentų sumažinti išlaidas prekėms įsigyti, ne mažiau kaip 30 procentų sumažinti išlaidas darbuotojų kvalifikacijai kelti ir ne mažiau kaip 30 procentų sumažinti išlaidas komandiruotėms.

Dėka visų taupymo ir optimizavimo priemonių buvo sutaupyta apie 2,7 mln. Lt., skirtų darbo užmokesčiui. Šie asignavimai buvo nukreipti įsiskolinimams už komunaline paslaugas padengti metų pabaigoje. Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos 2009 metus užbaigė iš esmės be kreditorinių įsiskolinimų.

Nuteistųjų reintegracijos procesas vyktų kur kas sudėtingiau be Europos Sąjungos ir kitų tarptautinių fondų finansavimo. Kalėjimų departamentas 2009 metai vykdė tris didelius projektus.

1. „Pataisos inspekcijų darbo kokybės tobulinimas, organizuojant nuteistųjų, kuriems laisvės atėmimo bausmės vykdymas atidėtas, ir grįžusių iš įkalinimo įstaigų asmenų reintegraciją į darbo rinką“. Projekto tikslas – tobulinti pataisos inspekcijų ir Kalėjimų departamento darbuotojų darbo kokybę, dirbant su socialinę atskirtį patiriančiais asmenimis. Pagrindinės projekto veiklos yra mokymai pataisos inspekcijų ir Kalėjimų departamento darbuotojams, dirbantiems socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracijos į darbo rinką srityje; nuteistųjų ir asmenų,

paleistų iš laisvės įkalinimo įstaigų konsultavimas (individualios ir grupinės konsultacijos, bendrieji mokymai); nuteistųjų, kuriems laisvės atėmimo bausmės vykdymas atidėtas, ir paleistųjų iš laisvės atėmimo vietų motyvavimo modulio sukūrimas (tyrimas, pilotiniai mokymai, leidinio parengimas, simuliacinio žaidimo pataisos inspekcijose įdiegimas).

2. Simuliacinis žaidimas „Mano kelias“. 2 versija“. Pagrindinis projekto tikslas – padėti nuteistiesiems integruotis į visuomenę ir darbo rinką, bei palengvinti resocializacijos procesą. Žaidimo pagalba nuteistasis turi gauti žinių bei įgūdžių, padedančių įsidarbinti, pasirinkti profesinę ir darbo veiklą, tobulinti ir lavinti bendravimo įgūdžius su šeima, draugais, darbdaviu ir pan. Šis projektas yra projekto „Nuteistųjų rengimas savarankiškam gyvenimui stiprinant motyvaciją integruotis į visuomenę ir darbo rinką“, kurį Vidaus reikalų ministerijos speciali komisija pripažino novatorišku ir pagerinusių veiklos rezultatus bei tinkamu pritaikyti kitų viešųjų juridinių asmenų veikloje, tęsinys. Būtent projekto „Nuteistųjų rengimas savarankiškam gyvenimui stiprinant motyvaciją integruotis į visuomenę ir darbo rinką“ metu buvo sukurtas mokomasis žaidimas „Mano kelias“.

3. „*PRISONIS*“. Projektas apima visas Kalėjimų departamentui pavaldžias įstaigas ir skirtas tarnyboms, atsakingoms už kalinamųjų sveikatą, probaciją, duomenų registravimą bei keitimąsi su kitomis institucijomis. Projekto dėka bus sukurta bausmių vykdymo veiklos procesams užtikrinti skirta informacinė sistema, pareigūnai turės operatyvų prieinamumą prie informacijos. 2009 metais darbuotojai projekto dėka kėlė kompetenciją pedagoginiuose ir psichologiniuose mokymuose, kompiuterinio raštingumo kvalifikacijos kėlimo kursuose. „*PRISONIS*“ informacinė sistema bus susieta su Teismų informacine sistema, Informatikos ir ryšių departamento valdomais registrais.

Vykdomų projektų bendras biudžetas per visą vykdymo laikotarpį yra apie 8 mln. Lt.

Kalėjimų departamentas 2009 m. parengė ir pateikė dvi paraiškas naujiems projektams finansuoti: Projektas „Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų vidaus administravimo tobulinimas ir veiklos efektyvumo didinimas diegiant šiuolaikines technologijas personalo, materialinių ir finansinių išteklių bei dokumentų valdyme“, kurio metu bus sukurta personalo žinybinis registras, elektroninių dokumentų valdymo sistema, išplėsta buhalterinės apskaitos sistema, sukurta informacinės sistemos modulis, skirtas biudžeto planavimo skyriaus veiklai. Projektas „Bausmių vykdymo sistemos personalo kvalifikacijos kėlimas“. Projekto tikslas – Kalėjimo departamento darbuotojų administracinių gebėjimų ir viešojo administravimo bausmių vykdymo sistemoje efektyvumo didinimas (bus organizuojami užsienio kalbų mokymai, kompiuterinio raštingumo kursai ir kiti kvalifikacijos kėlimo renginiai). Abiem projektams finansavimas skirtas, bendra projektų biudžeto suma apie 5 mln. Lt.

Kalėjimų departamentui pavaldžios įstaigos taip pat aktyviai dalyvauja įsisavinant ES ir kitų tarptautinių fondų lėšas. Iš esmės visos Kalėjimų departamentui pavaldžios įstaigos dalyvauja projektuose (projektų tikslinėse grupėse). Kai kurios pačios teikia paraiškas ir yra projektų vykdytojos. Išskirtini keletas didesnių projektų:

Kauno nepilnamečių tardymo izoliatorius-pataisos namai pasirašė Norvegijos finansinio mechanizmo projekto „Nuteistų nepilnamečių įkalinimo sąlygų gerinimas – priemonė sėkmingai nepilnamečių resocializacijai“ įgyvendinimo sutartį. Bendra projekto išlaidų suma apie 6 mln. Lt. Projekto įgyvendinimo metu bus rekonstruotos įstaigoje laikomų nepilnamečių gyvenamosios patalpos, siekiama mažinti skirtumą tarp gyvenimo laisvėje ir kalinimo metu.

Kauno nepilnamečių tardymo izoliatorius-pataisos namai pradėjo vykdyti projektą „Nepilnamečių nuteistųjų integracija į darbo rinką“. Projekto tikslas – padėti nuteistiesiems nepilnamečiams integruotis į darbo rinką arba tęsti mokymąsi, siekiant išvengti jų socialinės atskirties po bausmės atlikimo laiko. Projekto biudžetas beveik 2,5 mln. Lt.

Mokymo centras 2009 m. pradėjo vykdyti projektą „Socialinės rehabilitacijos tarnybos darbuotojų gebėjimų ugdymas ir kvalifikacijos kėlimas, siekiant pagerinti nuteistųjų integravimosi į darbo rinką galimybes“. Projekto tikslas – pagerinti nuteistųjų integravimosi į darbo rinką galimybes, ugdant socialinės rehabilitacijos tarnybos darbuotojų gebėjimus ir keliant jų kvalifikaciją. Projekto biudžetas beveik 1,8 mln. Lt.

Kauno regiono pataisos inspekcija 2009 m. pradėjo vykdyti projektą „Kompleksinis asmenų, nuteistųjų bausmėmis nesusijusių su laisvės atėmimu, paruošimas integracijai į darbo rinką“,

finansuojamą iš Europos Sąjungos. Projekto tikslas – naudojant bei tobulinant sukurtas metodikas ir apjungiant jas su naujais sprendimais, padėti asmenims, nuteistiems bausmėmis, nesusijusioms su laisvės atėmimu, integruotis į darbo rinką. Projekto biudžetas beveik 1,5 mln. Lt.

Panevėžio pataisos namai, Kalėjų departamento Mokymo centras ir Šiaulių regiono pataisos inspekcija 2009 metais parengė paraiškas naujiems projektams finansuoti pagal Lietuvos 2007-2013 metų laikotarpio Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ priemonės. Projektams finansavimas skirtas, bendra šių projektų biudžetų suma daugiau kaip 3 mln. Lt.

2009 m. Kalėjų departamentas dalyvavo Jungtinių Tautų Narkotikų nusikalstamumo biuro (toliau – UNODC) projekte „ŽIV/AIDS prevencija ir prižiūra tarp švirkščiamųjų narkotikų vartotojų bei nuteistųjų Latvijoje, Estijoje ir Lietuvoje“. Dalyvaujant šiame projekte bausmių vykdymo sistemos atstovai yra kviečiami į diskusijas, pasitarimus, keičiasi gerąja patirtimi ir susipažįsta su naujausiomis tendencijomis.

Kalėjų departamentas dalyvavo Šiaurės matmens partnerystės visuomenės sveikatos ir socialinės gerovės srityje projekto, Sveikatos priežiūros kalėjuose ekspertų darbo grupėje. 2009 m. Osle surengtas ekspertų posėdis ir konferencija „Gera sveikata kalėjuose – geresnė visuomenės sveikata – saugesnė visuomenė“. Partnerystė kaip vienas iš regioninio bendradarbiavimo instrumentų turi sustiprinti šalių, organizacijų, finansinių institucijų, biznio, industrijos ir visuomenės bendradarbiavimą stiprinant sveikatą bei užtikrinant socialinę gerovę. Šalių atstovai susitikimuose aptaria aktualias užkrečiamųjų ligų problemas, ieško bendrų sprendimo būdų, dalinasi gerąja patirtimi. Partnerystės projektas – stiprina tarptautinį bendradarbiavimą regione.

2009 m. Kalėjų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos gavo kvietimą tapti Vidurio Europos šalių Pataisos sistemų Apskritojo stalo (Middle Europe Corrections Roundtable - MECCR) nariu. Kalėjų departamento atstovai dalyvavo 3-ajame Vidurio Europos šalių kalėjų tarnybų generalinių direktorių Apskritojo stalo (MECCR) posėdyje, kuriame oficialiai buvo patvirtinta Lietuvos bausmių vykdymo sistemos narystė MECCR bei aptarti kiti svarbūs strateginiai MECCR klausimai, posėdžio diskusijų metu buvo užmegzti dialogai su Europos valstybių kalėjų sistemų vyriausiais pareigūnais, susitelkta abipusei paramai ir bendradarbiavimui.

II. INSTITUCIJOS VEIKLAI ĮTAKOS TURĖJUSIŲ VEIKSNIŲ APŽVALGA

2.1. Išoriniai veiksniai:

2.1.1. Teigiamai veikiantys bausmių vykdymo sistemos veiklą.

Valdžios institucijos aktyviai domisi bausmių vykdymo sistemos veikla ir problemomis, nuolat tobulinama bausmių vykdymo sistemos veiklą reglamentuojanti teisinė bazė. Tai užtikrina Bausmių vykdymo kodekse nustatytų bausmių vykdymo principų įgyvendinimą.

Pakankamai sureguliuotas bendradarbiavimas su kitomis teisėsaugos institucijomis. Yra galimybė visų sričių specialistus rengti Lietuvoje – Mykolo Romerio universitete veikia Teisės ir penitencinės veiklos katedra. Tai užtikrina keitimąsi reikalinga informacija, prireikus – reikalingą pagalbą, personalo mokymą ir kvalifikacijos tobulinimą.

Yra galimybė naudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas nuteistųjų socialinės rehabilitacijos priemonėms finansuoti, numatoma bendradarbiavimo su privačiu sektoriumi ir privataus kapitalo pritraukimo galimybė kalinimo įstaigų materialinei bazei atnaujinti, galbūt ir kalėjimams valdyti. Tai sudaro sąlygas ir prielaidas tobulinti nuteistųjų rengimą socialinei integracijai į visuomenę ir gerinti suimtųjų bei nuteistųjų laikymo sąlygas.

2.1.2. Neigiamai veikiantys bausmių vykdymo sistemos veiklą.

Didėjantis nusikalstamumo lygis ir griežtos bausmės lemia, kad įkalinimo įstaigose laikomas palyginti daug asmenų – per 8500. Tardymo izoliatoriai perpildyti. Pataisos inspekcijų įskaitoje yra per 8000 asmenų, nuteistų laisvės atėmimui alternatyviomis bausmėmis ar kuriems bausmės vykdymas atidėtas, ar paleistų iš laisvės atėmimo vietų prieš terminą, iš jų – apie 900 nepilnamečių. Didėjantis nuteistųjų skaičius reikalauja papildomų finansinių ir žmogiškųjų išteklių.

Organizuoto nusikalstamumo dalyviai, net atlikdami bausmę įkalinimo įstaigose, dažnai stengiasi tęsti nusikalstamą veiklą. Į įkalinimo įstaigas patenka daugiau degradavusių, beraščių, praradusių doro gyvenimo būdo motyvaciją asmenų. Didėja asmenų, nuteistų laisvės atėmimu iki gyvos galvos, skaičius. Dėl šių veiksnių tampa sudėtingesnė įkalinimo įstaigose laikomų asmenų socialinė rehabilitacija ir saugių bausmės atlikimo sąlygų nuteistiesiems bei darbo sąlygų personalui užtikrinimas.

Dar pakankamai ryškus neigiamas visuomenės požiūris į nuteistuosius ir kalinimo įstaigas. Tai sunkina sėkmingą nuteistųjų socialinę integraciją į visuomenę. Dalies visuomenės stereotipinis požiūris į įkalinimo įstaigų kaimynystę neigiamai veikia šių įstaigų plėtros strategijos įgyvendinimą.

Laisvės atėmimo vietose, kaip ir visoje Lietuvoje, tarp nuteistųjų susiduriama su narkomanijos ir labai pavojingų užkrečiamųjų ligų (ŽIV infekcijos, hepatitų B ir C) plitimo problema. ŽIV infekuotiems suimtiesiems ir nuteistiesiems bei su jais turėjusiems kontaktą ir realiai galėjusiems užsikrėsti darbuotojams poekspoziciškai gydyti, profilaktiškai skiepyti nuo hepatitų B ir C, narkomanijos prevencijai lėšų skiriama nepakankamai.

Šalies ekonominė situacija iš esmės palietė visas Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veiklos sritis. Atsižvelgiant į sumažintą finansavimą, lyginant su 2008 m., 2009 m. asignavimai sumažinti 21013 tūkst. litų (9,1 proc.), iš jų išlaidoms – 13702 tūkst. litų ir turtui įsigyti – 7311 tūkst. litų. Sumažinus biudžeto asignavimus 2009 metais, nebuvo galimybės pareigūnus aprūpinti tarnybinėmis uniformomis bei atlikti daugelį metų pradžioje planuotų pastatų ir statinių remonto darbų. Dėl sumažinto finansavimo investicijoms nebuvo galimybės atlikti šių pagrindinių darbų: neužbaigti rekonstravimo darbai Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime; nepakankamai atlikta rekonstravimo darbų Alytaus pataisos namuose; nepakankamai atlikta rekonstravimo darbų Kybartų pataisos namuose; nepakankamai atlikta rekonstravimo darbų Pravieniškių 3-iuose pataisos namuose; nepakankamai atlikta rekonstravimo darbų Pravieniškių gydymo ir pataisos namuose; nepradėti rekonstravimo darbai Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose.

Mažinamas finansavimas trukdė įgyvendinti Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategiją ir jos įgyvendinimo priemonių 2009-2017 metų plane numatytas priemones.

Ekonominio sunkmečio sąlygomis valstybės įmonių prie pataisos įstaigų finansinė būklė pasidarė dar sunkesnė. Į laisvės atėmimo vietas patenka vis daugiau asmenų, neturinčių specialybės ir darbo įgūdžių. Valstybės įmonėms prie pataisos įstaigų tenka pačioms rūpintis nuteistųjų mokymu specialybės, o tai pakankamai brangiai kainuoja. Tampa vis sudėtingiau ne tik didinti darbo vietų nuteistiesiems skaičių, bet ir išlaikyti turimas darbo vietas.

2.2. Vidiniai veiksniai:

2.2.1. Teigiamai veikiantys bausmių vykdymo sistemos veiklą.

Įgyvendinta didžioji dalis įkalinimo įstaigų renovavimo ir įkalinimo sąlygų humanizavimo 2004 – 2009 metų programoje numatytų priemonių. Dėl to jau pagerėjo suimtųjų ir nuteistųjų laikymo ir personalo darbo sąlygos daugelyje laisvės atėmimo vietų. Be to, buvo vykdomos ir papildomos suimtųjų ir nuteistųjų laikymo sąlygų gerinimo priemonės: renovuoti Pravieniškių 2-ųjų pataisos namų-atvirosios kolonijos karantino ir baudos izoliatoriaus pastatai, Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje įrengti nauji pasivaikščiojimų kiemai ir žaidimų aikštelės, pradėta šio tardymo izoliatoriaus gyvenamųjų patalpų renovacija.

Pakankamai racionalus laisvės atėmimo vietų išdėstymas, nedideli atstumai iki galimų incidentų vietų, pakankamai geras ryšys su pavaldžiomis įstaigomis, informacinės visuomenės formavimo iniciatyvos. Tai sąlygoja efektyvų Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų valdymą.

Nusikaltusių asmenų socialinės reabilitacijos procesas organizuojamas programiniu principu, Kalėjimų departamentas išigijo pasaulyje aprobuotą darbo su nuteistaisiais programą, išmokė su šiomis programomis dirbti dalį darbuotojų. Visose pataisos įstaigose organizuotas nuteistųjų bendrasis lavinimas ir profesinis rengimas. Tai sudaro galimybes tobulinti nuteistųjų rengimą socialinei integracijai į visuomenę.

Kalėjimų departamentas turi Mokymo centrą personalo kvalifikacijai tobulinti. Parengta, patvirtinta ir pradėta įgyvendinti Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų personalo mokymo strategija. Tai sąlygoja efektyvų personalo mokymą, jo kvalifikacijos tobulinimą.

Įdiegtas centralizuotas materialinių vertybių pirkimas, kas leidžia efektyviau panaudoti valstybės biudžeto lėšas.

2.2.2. Neigiamai veikiantys bausmių vykdymo sistemos veiklą.

Pataisos įstaigų pastatai statyti prieš 40 – 50 metų, o Šiaulių ir Lukiškių tardymo izoliatoriai – prieš 100 metų. Per tokį ilgą intensyvaus eksploatavimo laiką pastatai tiek fiziškai, tiek morališkai susidėvėjo. Šių pastatų eksploatacija brangiai kainuoja, juose laikomiems asmenims sudėtinga užtikrinti ne tik Europos kalėjimų taisyklėse rekomenduojamas, bet ir Lietuvos Respublikos įstatymų bei Lietuvos higienos normų nustatytas buitines sąlygas. Pastatams ir inžineriniams įrenginiams rekonstruoti nepakanka lėšų. Seniai statytus pastatus sudėtinga pritaikyti Bausmių vykdymo kodekso nustatytiems nuteistųjų izoliavimo reikalavimams užtikrinti.

Dėl lėšų stokos įkalinimo įstaigos beveik neturi pažangių techninių apsaugos priemonių. Nepakanka modernios technikos kriminogeninės būklės kalinimo įstaigose prevencijai ir ikiteisminio tyrimo veiksmams atlikti. Daugiau kaip pusė įkalinimo įstaigų yra miestų centrinėse dalyse arba tankiai gyvenamuose miestų rajonuose. Tai kelia rimtų problemų užtikrinant tinkamą kalinimo įstaigų saugumą.

Dažniau taikomos bausmės, nesusijusios su laisvės atėmimu, taip pat laisvės atėmimo bausmės atidėjimas, ypač nepilnamečiams. Tokiu būdu nusikaltę asmenys gali būti rengiami integruotis į visuomenę efektyviau ir ženkliai mažesnėmis sąnaudomis. Tačiau pataisos inspekcijoms, vykdančioms šias bausmes ir prižiūrinčioms asmenis, kuriems laisvės atėmimo bausmės vykdymas atidėtas, ir asmenis, paleistus iš pataisos įstaigų prieš terminą, neskiriama pakankamai lėšų materialinei bazei ir žmogiškiesiems ištekliams stiprinti.

III. INSTITUCIJOS VYKDYTA VEIKLA IR PASIEKTI REZULTATAI

3.1. Strateginių tikslų įgyvendinimas

Kalėjimų departamento misija – Užtikrinti teisingo ir pažangaus bausmių atlikimo ir humanizmo principais pagrįstos bausmių vykdymo sistemos veiklą.

Kalėjimų departamento tikslai:

1. Užtikrinti suėmimo (kardomojo kalinimo), teismo paskirtų bausmių (išskyrus turtinių teisių apribojimo bausmes) ir probacijos vykdymą, narkomanijos prevenciją laisvės atėmimo vietoje;
2. Sudaryti tokias bausmės atlikimo sąlygas, kurios skatintų nuteistuosius gerai elgtis bausmės atlikimo metu ir nenusikalsti atlikus bausmę.

Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos vykdė šias strateginio veiklos plano programas:

1. Bausmių vykdymo sistemos veiklos užtikrinimas (kodas 1.2)
2. Narkotikų kontrolė ir narkomanijos prevencija (kodas 1.45).
3. Statybos, projektavimo darbai ir ilgalaikio turto įsigijimas (kodas 2.1).
4. Pensinis aprūpinimas (kodas 2.6).
5. Nuteistųjų užimtumas darbine veikla (kodas 2.8).
6. Specialioji mokamų paslaugų teikimo programa (kodas 2.81).

Strateginis tikslas 01: Užtikrinti suėmimo (kardomojo kalinimo), teismo paskirtų bausmių (išskyrus turtinių teisių apribojimo bausmes) ir probacijos vykdymą, narkomanijos prevenciją laisvės atėmimo vietoje.

Tikslo efekto kriterijai:

- pabėgimų iš laisvės atėmimo vietų skaičius: planas (iš saugomų laisvės atėmimo objektų) 0, įvykdyta 0, įvykdyta 2008 metais 1; planas (iš nesaugomų laisvės atėmimo objektų) 9, įvykdyta 6, įvykdyta 2008 metais 8.
- pataisos inspekcijų įskaitoje esantiems asmenims pradėta ikiteisminių tyrimų (procentais): planas 8,3, įvykdyta 9; įvykdyta 2008 metais 8,4.
- narkotikus vartojančių asmenų, kurie savanoriškai dalyvauja priklausomybės ligų prevencijos programose, skaičius (procentais): planas 15, įvykdyta 29,1; įvykdyta 2008 metais 23,1.

Strateginis tikslas 02: Sudaryti tokias bausmės atlikimo sąlygas, kurios skatintų nuteistuosius gerai elgtis bausmės atlikimo metu ir nenusikalsti atlikus bausmę.

Tikslo efekto kriterijai:

- gerai besielgiančių asmenų, nuteistų laisvės atėmimu, skaičius (procentais): planas 69, įvykdyta 66,9; įvykdyta 2008 metais 42,1.
- laisvės atėmimo bausmę atlikusių asmenų, kuriems, atlikus bausmę, per vienerių metų laikotarpį vėl paskirta laisvės atėmimo bausmė, skaičius (procentais): planas 14, įvykdyta 12,2; įvykdyta 2008 metais 13,4.

3.2. Institucijos vykdytos programos

3.2.1. Bausmių vykdymo sistemos veiklos užtikrinimas (kodas 1.2)

Programos tikslai:

1. Užtikrinti veiksmingą laisvės atėmimo vietų veiklą ir nuteistųjų rengimą integracijai į visuomenę.
2. Užtikrinti probacijos vykdymą.
3. Stiprinti personalo administracinius gebėjimus.
4. Bausmių vykdymo sistemą reglamentuojančių teisės aktų tobulinimas, pavaldžių įstaigų veiklos kontrolės užtikrinimas.

Pasiekti rezultatai:

- užregistruota nusikalstamų veikų (išskyrus susijusias su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta): planuota 71, įvykdyta 70, įvykdyta 2008 metais 75;
- suremontuotas Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų plotas (kv. m): planuota 3570, įvykdyta 3214, įvykdyta 2008 metais 8764;
- išmokytų specialybės arba baigusių pagrindines ar vidurines mokyklas nuteistųjų skaičius: planuota 890; įvykdyta 1067; įvykdyta 2008 metais 1041;
- pataisos įstaigose ir prie jų esančiose valstybės įmonėse įdarbinta nuteistųjų (procentais): planuota 31; įvykdyta 25,9; įvykdyta 2008 metais 31,4;
- laisvės atėmimo vietose mokosi nuteistųjų (procentais): planuota 35; įvykdyta 31,8; įvykdyta 2008 metais 26,7;
- lygtinai paleistiems iš pataisos įstaigų asmenims pradėta ikiteisminių tyrimų lygtinio paleidimo laikotarpiu (procentais): planuota 10; įvykdyta 10,5; įvykdyta 2008 metais 10,6;
- pataisos inspekcijų įskaitoje esantiems nepilnamečiams pradėta ikiteisminių tyrimų (procentais): planuota 16; įvykdyta 14,3; įvykdyta 2008 metais 16,1;
- pataisos inspekcijų įskaitoje esančių asmenų atlyginta nusikaltimų padaryta materialinė žala (procentais): planuota 40; įvykdyta 35; įvykdyta 2008 metais 38,3;
- dirba nuteistųjų, esančių pataisos inspekcijų įskaitoje (procentais): planuota 36; įvykdyta 26; įvykdyta 2008 metais 41,3;
- mokosi nuteistųjų, esančių pataisos inspekcijų įskaitoje (procentais): planuota 16; įvykdyta 17,3; įvykdyta 2008 metais 15,8;
- mokosi nepilnamečių, esančių pataisos inspekcijų įskaitoje (procentais): planuota 80; įvykdyta 85,2; įvykdyta 2008 metais 82,3;
- įvadinių mokymą išėjusių klausytojų skaičius: planuota 300, įvykdyta 179; įvykdyta 2008 metais 300;
- tobulinusių kvalifikaciją pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, skaičius: planuota 1000, įvykdyta 1073, įvykdyta 2008 metais 2110;
- parengtų teisės aktų projektų, nustatančių, keičiančių arba pripažįstančių netekusiomis galios teises normas, skaičius: planuota 76, įvykdyta 99, įvykdyta 2008 metais 77;
- Kalėjimų departamente ir pavaldžiose įstaigose bei valstybės įmonėse nustatytas įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimų, už kuriuos skirtos drausminės nuobaudos, skaičius: planuota 15, įvykdyta 15, įvykdyta 2008 metais 30.

3.2.2. Narkotikų kontrolė ir narkomanijos prevencija (kodas 1.45).

Programos tikslas – stabdyti narkomanijos ir ŽIV infekcijos plitimą laisvės atėmimo vietose.

Pasiekti rezultatai:

- Nuteistųjų ir suimtųjų, priklausomų nuo narkotinių medžiagų vartojimo, skaičius: planuota 1596, įvykdyta 1646; įvykdyta 2008 metais 1604.
- užregistruota nusikalstamų veikų dėl neteisėtos narkotinių ar psichotropinių medžiagų apyvartos, kurias padarė laisvės atėmimo įstaigose laikomi asmenys arba šių įstaigų personalas: planuota 59, įvykdyta 57, įvykdyta 2008 metais 73.
- užregistruota nusikalstamų veikų dėl neteisėtos narkotinių ar psichotropinių medžiagų apyvartos, kurias padarė kiti asmenys (nesusiję su kalinimu ar darbu laisvės atėmimo vietose): planuota 76, įvykdyta 66, įvykdyta 2008 metais 67.
- įsigyta ŽIV vienkartinį testų ir vienkartinį testų narkotinėms medžiagoms šlapime nustatyti.
- suimtieji ir nuteistieji nuolat mokomi apie priklausomybės ligų prevenciją, gydymą ir reabilitaciją. 2009 metais apie pirmiau minėtas problemas supažindinta 53,4 proc. suimtųjų ir nuteistųjų.

3.2.3. Statybos, projektavimo darbai ir ilgalaikio turto įsigijimas (kodas 2.1)

Programos tikslas – Nuteistųjų laikymo sąlygų ir personalo darbo sąlygų gerinimas.

Pasiekti rezultatai:

- objekto „Laisvės atėmimo vietų ligoninės perkėlimas į Pravieniškių gydymo ir pataisos namus“ rekonstrukcijos darbų įgyvendinimas (procentais): planuota 66, įvykdyta 66;
- objekto „Alytaus pataisos namų bendrabučio Nr. 1 rekonstrukcija“ rekonstrukcijos darbų įgyvendinimas (procentais): planuota 67, įvykdyta 67.
- objekto „Pravieniškių 2-ųjų pataisos namų-atvirosios kolonijos baudos izoliatoriaus ir karantino statinių renovacija“ rekonstrukcijos darbų įgyvendinimas (procentais): planuota 100, įvykdyta 100.
- objekto „Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo inžinerinės įrangos rekonstravimas“ rekonstrukcijos darbų įgyvendinimas (procentais): planuota 86, įvykdyta 86.
- objekto „Kybartų atvirosios kolonijos pertvarkymas į pataisos namus“ rekonstrukcijos darbų įgyvendinimas (procentais) planuota 89, įvykdyta 89.
- objekto „Pravieniškių 3-ųjų pataisos namų inžinerinių ir techninių apsaugos priemonių rekonstravimas“ rekonstrukcijos darbų įgyvendinimas (procentais) planuota 56, įvykdyta 56.

3.2.4. Pensinis aprūpinimas (kodas 2.6)

Programos tikslas – Užtikrinti Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių pareigūnų, išėjusių į pensiją, socialinę apsaugą.

Pasiektas rezultatas:

Vidutinis išmokamos valstybinės pensijos už tarnybą dydis: planuota 935, įvykdyta 985, įvykdyta 2008 metais 930.

3.2.5. Nuteistųjų užimtumo darbine veikla programa (kodas 2.8)

Programos tikslas – Užtikrinti nuteistųjų užimtumą naudinga veikla baismės atlikimo metu, sudaryti sąlygas jiems įgyti darbo įgūdžių.

Pasiektas rezultatas:

Vidutinis sąlyginis valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų įdarbintų nuteistųjų skaičius: planuota 741, įvykdyta 582, įvykdyta 2008 metais 806.

3.2.6. Specialioji mokamų paslaugų teikimo programa (kodas 88.1)

Programos tikslas – sudaryti sąlygas Marijampolės pataisos namų darbuotojams pavalgyti pietų pertraukų metu.

Pasiektas rezultatas:

Darbuotojų, besinaudojančių mokamomis paslaugomis, skaičius: planuota 60, įvykdyta 11, įvykdyta 2008 metais 285.

Išsamesnė informacija apie efekto, rezultato ir produkto vertinimo kriterijų vykdymą pateikta 1 priede.

3.3. Tarpinstitucinių programų ir kitų projektų įgyvendinimas

Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos dalyvauja įgyvendinant šias tarpinstitucines programas:

1. Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa;
2. Valstybinė tuberkuliozės profilaktikos ir kontrolės 2007-2010 metų programa;
3. Valstybinė lytiškai plintančių infekcijų profilaktikos ir kontrolės 2006-2009 metų programa;
4. Įkalinimo įstaigų renovavimo ir įkalinimo sąlygų humanizavimo 2004-2009 metų programa;
5. Nepilnamečių justicijos 2009-2013 metų programa;
6. Valstybinė smurto prieš moteris mažinimo strategija;
7. Nacionalinė smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2008-2010 metų programa.

1. Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimu Nr. IX-1383 (Žin., 2003, Nr. 32-1318). Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 – 2009 metų įgyvendinimo priemonių plane Kalėjimų departamentui 2009 m. buvo numatytos vykdyti 5 priemonės (6, 7, 8, 9 ir 10 kartu su Darbo birža):

1. 6 priemonė – „Organizuoti laisvės atėmimo vietose nuteistųjų mokymą paklausą turinčių darbininkų profesijų, negaminant prekinės produkcijos“. Valstybės įmonėje prie Pravieniškių 1-ųjų pataisos namų išmokyta 12 nuteistųjų paklausios darbo rinkoje profesijos – betono trinkelė ir šaligatvio plytelių bei gatvės bortų gamintojų ir klojėjų. Iš VĮ prie Pravieniškių 1-ųjų pataisos namų lėšų (15 000 Lt) įsigyta įrangos ir medžiagų parketlėnčių gamybai ir jų klojimui.

2. 7 priemonė – „Plėsti bendradarbiavimą su privačiais juridiniais asmenimis, siekiant įdarbinti kuo daugiau asmenų, laikomų laisvės atėmimo vietose“. Per 2009 metus valstybės įmonėse prie pataisos namų įdarbinti 307 nuteistieji, sudaryta sandorių su privačiais juridiniais asmenimis už 1 mln. 302,01 tūkst. Lt.

3. 8 priemonė – „Įsigyti radiolokatorius laisvės atėmimo vietoms (aptikti puslaidininkiniams prietaisams ar jų dalims, kurie gali būti naudojami neteisėtiems ryšiams per radijo kanalą palaikyti) ir organizuoti pareigūnų mokymą dirbti šiuo prietaisu“. Dėl susidariusios sudėtingos ekonominės situacijos valstybėje, lėšų šiai priemonei įgyvendinti iš Kalėjimų departamentui skirtų biudžetinių asignavimų nebuvo skirta.

4. 9 priemonė – „Organizuoti įdarbinimo muges pataisos inspekcijų įskaitoje esantiems asmenims“. Kalėjimų departamentui pavaldžios pataisos inspekcijos per 2009 metus organizavo 129 įdarbinimo muges, kuriose dalyvavo 114 darbdavių atstovų ir 276 nuteistieji, įdarbinti 26 nuteistieji.

5. 10 priemonė – „Konsultuoti asmenis, kurie rengiasi išeiti į laisvę, skatinti juos susirasti darbą – rengti darbo rinkos dienas kiekvienuose pataisos namuose“. Kartą per ketvirtį (kai kuriose įstaigose kartą per mėnesį) kiekvienoje pataisos įstaigoje buvo rengiamos darbo rinkos dienos, kurių metu teritorinių darbo biržų specialistai nuteistiesiems teikė informaciją apie situaciją darbo rinkoje bei teikė individualias konsultacijas to pageidaujantiems asmenims, kurie rengėsi išeiti į laisvę. Iš viso buvo organizuotos ne mažiau kaip 56 darbo rinkos dienos, kuriose dalyvavo 900 nuteistųjų. Įstaigose įrengti darbo biržų informaciniai standai, kuriuose nuteistieji gali rasti visą reikalingą informaciją apie situaciją darbo rinkoje, darbo biržos specialistų patarimus ieškantiems darbo, kitą reikalingą informaciją.

2. Valstybinė tuberkuliozės profilaktikos ir kontrolės 2007-2010 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gegužės 23 d. nutarimu Nr. 509 (Žin., 2007, Nr. 62-2370). Įgyvendinant šią programą Kalėjimų departamentui papildomų lėšų skirta nebuvo. Programa vykdoma iš savų asignavimų. Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose vykdoma tuberkuliozės profilaktika, suimtieji ir nuteistieji informuojami apie tuberkuliozės užsikrėtimo ir apsisaugojimo būdus, vykdomi grupiniai ir individualūs pacientų mokymai.

Visi suimtieji, patekę į tardymo izoliatorius tiriami dėl tuberkuliozės. Nuteistiesiems taip pat atliekami profilaktiniai tyrimai dėl tuberkuliozės. Sergantiems tuberkulioze užtikrinamas gydymas Laisvės atėmimo vietų ligoninės Ftiziatrijos skyriuje, o vėliau Pravieniškių gydymo ir pataisos namuose. Kiekvienoje laisvės atėmimo vietoje ištyrimas dėl tuberkuliozės atliekamas iš įstaigai skirtų asignavimų. Pacientai gydomi iš įstaigai skirtų asignavimų. Metų pradžioje buvo planuota iširti 80 proc. asmenų, esančių laisvės atėmimo vietose. Per 2009 metus iširta 83,4 proc. asmenų, esančių laisvės atėmimo vietose.

Iš Valstybinei tuberkuliozės profilaktikos ir kontrolės 2007-2010 metų programai skirtų lėšų skirta 3 tūkst. Lt Pravieniškių gydymo ir pataisos namų laboratorijos laboratoriniams diagnostikos reikmenims įsigyti.

3. Valstybinė lytiškai plintančių infekcijų profilaktikos ir kontrolės 2006–2009 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. lapkričio 21 d. nutarimu 1253 (Žin., 2005, Nr. 138-4973). Įgyvendinant Valstybinę lytiškai plintančių infekcijų profilaktikos ir

kontrolės 2006–2009 metų programą Kalėjimų departamentui buvo skirta 377 tūkst. Lt. Šios lėšos buvo skirtos:

- medikamentams įsigyti. Dalis lėšų pervesta Kalėjimų departamentui pavaldžioms įstaigoms lytiškai plintančių infekcijų gydymui, diagnostinėms ir profilaktinėms priemonėms įsigyti.

- suimtiesiems ir nuteistiesiems tyrimus dėl ŽIV/AIDS ir kitų lytiškai plintančių infekcijų apmoka Kalėjimų departamentas. Tyrimams dėl lytiškai plintančių infekcijų apmokėti buvo skirta virš 300 tūkst. Lt. 2009 metais dėl ŽIV/AIDS buvo planuota ištirti 80 proc. nuteistųjų ir suimtųjų. Remiantis Kalėjimų departamento Finansų valdybos Biudžeto planavimo skyriaus duomenimis 2009 metais dėl ŽIV/AIDS buvo ištirta 85,8 proc. suimtųjų ir nuteistųjų. Dėl sifilio 2009 m. buvo planuota ištirti 92 proc. suimtųjų. Ataskaitiniais metais dėl sifilio buvo ištirta 89,9 proc. suimtųjų;

- laisvės atėmimo vietose suimtieji ir nuteistieji nuolat supažindinami su lytiškai plintančių infekcijų profilaktika ir apsaugojimo priemonėmis. Įgyvendinat šią priemonę 2009 m. su lytiškai plintančių infekcijų profilaktika ir apsaugojimo priemonėmis buvo supažindinta 80,3 proc. suimtųjų ir nuteistųjų, o su ŽIV perdavimo būdais ir profilaktika – 79,8 proc. suimtųjų ir nuteistųjų (abiem priemonėms buvo planuota po 80 proc.)

- tęsiamas suimtųjų ir nuteistųjų skiepijimas nuo virusinio B hepatito 2008 metais įsigyta vakcina.

ŽIV infekuotų suimtųjų sveikatos būklė nuolat stebima, jiems nuolat atliekami tyrimai, juos konsultuoja Laisvės atėmimo vietų ligoninės ŽIV/AIDS profilaktikos ir gydymo kabineto vedėja ir, jei reikia, skiria gydymą.

4. Valstybinės smurto prieš moteris mažinimo strategija ir jos įgyvendinimo priemonių 2007-2009 metų planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gruodžio 22 d. nutarimu Nr. 1330 (Žin., 2006, Nr. 144-5474). 2009 m. buvo vykdoma 11.3 priemonė (toliau – priemonė) – tobulinti smurtautojų rehabilitacijos (mokymo ir neprievartinio bendravimo įgūdžių lavinimo) sistemą laisvės atėmimo vietose ir pataisos įstaigose. 2009 m. priemonės vykdymui buvo numatyta ir skirta 30 tūkst. Lt, panaudota 27 tūkst. Lt. Nuo likusių 3 tūkst. Lt naudojimo buvo atsisakyta taupant valstybės biudžeto lėšas.

2009 m. įsigytos Prievartos tarp sutuoktinių rizikos vertinimo metodikos SARA (angl. – Spousal Assault Risk Assessment) ir Sutrumpintos smurto prieš sutuoktinę/partnerę rizikos vertinimo metodikos B-SAFER (angl. – Brief Spousal Assault Form for the Evaluation of Risk), kurių autoriai yra P. Randal Kropp, Stephen D. Hart, Christopher D. Webster & Derek Eaves, adaptavimo paslaugos. Šie du instrumentai atveria galimybes rizikos nustatymui bei padeda atskleisti individualių intervencinių priemonių poreikį.

Smurtautojams pataisos įstaigose taikyta individuali psichoterapija, nukreipta į kognityvinių procesų korekciją, kadangi individualus darbas su nuteistuoju yra lengviau pritaikoma psichologinio darbo forma laisvės atėmimo vietose. Be to, šalia kryptingos individualios psichoterapinės intervencijos taikomos kompleksinės korekcines bihevioristines priemonės, pvz. Nuteistųjų motyvavimas agresijos mažinimo, emocijų identifikavimo ir valdymo psichoterapinių grupių lankymui.

Buitiniams smurtautojams, esantiems pataisos inspekcijų įskaitoje, pradėtas taikyti korekcinės programos „Tik tu ir aš“ (įsigytos vykdant Probacijos sistemos Lietuvoje koncepcijos įgyvendinimo priemonių planą) modulis, skirtas smurtinio elgesio korekcijai.

Per 2009 m. už smurtavimą šeimoje prieš žmoną ar sugyventinę laisvės atėmimo bausmę atliko 341 nuteistasis, iš jų 192 buvo ištirti taikant įsigytas metodikas, 235 buvo teikiama psichologinė parama. Valstybinės smurto prieš moteris mažinimo strategijos 64.1.3 punkte nustatytas kiekybės kriterijus - smurtautojų, kuriems buvo pritaikytos alternatyvios poveikio priemonės, skaičius: 235.

5. Įkalinimo įstaigų renovavimo ir įkalinimo sąlygų humanizavimo 2004-2009 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 24 d. nutarimu Nr. 619 (Žin., 2004, Nr. 85-3081) (aprašyta 3.2.3 skyriuje).

6. Nacionalinė smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2008-2010 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. balandžio 24 d. nutarimu Nr. 392 (Žin., 2008, Nr. 51-1892). Kalėjimų departamentas vykdė 5.1 priemonę – teikti laisvės atėmimo vietose ir pataisos inspekcijose psichologinę pagalbą asmenims, seksualiai ir kitaip išnaudojusiems vaikus. Priemonei vykdyti 2009 m. nutarime numatyta 100 tūkst. Lt, skirta 40 tūkst. Lt, panaudota 40 tūkst. Lt.

2009 m. buvo tęsiamas Seksualiai nusikaltusių asmenų terapijos programos Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje kūrimas ir diegimas laisvės atėmimo vietose.

Per 2009 m. laisvės atėmimo bausmę atliko 287 asmenys nuteisti už seksualinį ir kitokį vaikų išnaudojimą.

Vykdamas programos 5.1 priemonę, 2009 m. atlikti šie darbai:

1. Duomenų rinkimas ir analizė (visose laisvės atlikimo vietose atliekami teistų už seksualinės prievartos prieš vaikus asmenų įvertinimas metodika STATIC-99);

2. Pradėta taikyti Seksualinės prievartos rizikos nustatymo metodika SVR-20 (ištirta 16 nuteistųjų). Buvo atlikti Seksualinio smurto rizikos vertinimo (SVR-20) metodikos patikimumo ir validumo tyrimai. Tyrimo metu gautų duomenų analizė leidžia teigti, kad SVR-20 yra tinkamas instrumentas vertinti smurtinę (kartu ir seksualinę) riziką Lietuvoje. Tačiau siekiant tiksliau įvertinti šio metodo patikimumą ir valdumą kalbant apie seksualinio smurto prognozę, būtina nuolat kaupti duomenis, rengti seminarus vertinimo klausimais psichologams bei atlikti papildomus tyrimus.

3. 2009 metais buvo parengta Seksualiai nusikaltusių asmenų terapijos (toliau – SeNAT) programa.

4. Suteikta psichologinė pagalba 208 asmenims, seksualiai ir kitaip išnaudojusiems vaikus.

7. Nepilnamečių justicijos 2009-2013 metų programa. Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose įstaigose 2009 m. įgyvendintos šios priemonės, numatytos Nepilnamečių justicijos 2009 – 2013 m. programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 2 d. nutarimu Nr. 1070 (Žin., 2009, Nr. 110-4664):

Kalėjimų departamentas, vykdydamas Programos 3.2 priemonę, 2009 m. birželio 11 – 12 d. organizavo pažintinį žygį po Kauno regiono apylinkes nepilnamečiams, esantiems pataisos inspekcijų įskaitoje, kuriame dalyvavo 23 nepilnamečiai. Kalėjimų departamentas taip pat 2009 m. gruodžio 21 d. organizavo pažangiausio nepilnamečio, esančio ne mažiau kaip pusę metų pataisos inspekcijos įskaitoje ir padariusio didžiausią pažangą būnant pataisos inspekcijos įskaitoje, aktyviai dalyvaujančio mokymo įstaigos bei pataisos inspekcijos organizuojamuose renginiuose, rinkimus. Penki geriausi nepilnamečiai apdovanoti vertingomis dovanomis.

Kauno nepilnamečių tardymo izoliatorius-pataisos namai vykdydami Programos 4.2 priemonę organizavo įvairius sociokultūrinius renginius rengiant nepilnamečius, nuteistus laisvės atėmimo bausme, grįžti į visuomenę. Įgyvendinant šią priemonę Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose per 2009 m. 64 nuteistiesiems, vadovaujantis Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (Žin., 2002, Nr. 73-3084) 140 str., 2 d., kaip paskatinimo priemonė buvo suteikta teisė aplankyti kultūrinius renginius už įstaigos ribų. Nepilnamečiai buvo vedami į kino teatrus, aplankė Raudondvario dvaro muziejų, dvi dienas vyko sodinti medelių į Kauno apskrities Raudondvario girininkiją, vyko į Kauno „Atžalyno“ vidurinės mokyklos baseiną, zoologijos sodą. Per 2009 m. organizuoti 175 sporto, kultūriniai ir religiniai renginiai pačioje įstaigoje. Panevėžio pataisos namuose nepilnamečių buvo mokomos socialinių įgūdžių: sugyventi su kitais asmenimis, užmegzti ir plėtoti tarpasmeninius ryšius, ieškoti kompromisų, konstruktyviai spręsti konfliktus, dirbti kartu ir su kitais, siekti bendro tikslo, taip pat dalyvavo kultūrinuose renginiuose įstaigoje.

3.4. Patvirtintų asignavimų panaudojimas

Informacija apie 2009 m. Kalėjimų departamentui patvirtintų asignavimų panaudojimą pateikta šios ataskaitos 2 priede.

3.5. Kita svarbi informacija

Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos 2009 m. vykdė Kalėjimų departamento direktoriaus patvirtintas programas:

1. Kriminalinės subkultūros apraiškų laisvės atėmimo vietose prevencijos programą, patvirtintą Kalėjimų departamento direktoriaus 2009 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. V-13 (Žin., 2009, Nr. 11-437). Kalėjimų departamento direktoriaus 2009 m. gegužės 12 d. įsakymu Nr. V-95 sudaryta darbo grupė koordinuoti programos vykdymą ir užtikrinti priemonių įgyvendinimo stebėseną.

Išanalizuoti galiojantys įstatymai ir kiti teisės aktai, laisvės atėmimo vietų administracijos pasiūlymai dėl reikalingų pakeitimų, jų galimas poveikis kriminalinės subkultūros apraiškoms ir jų prevencijai, pateikti siūlymai parengti ir pateikti Teisingumo ministerijai Bausmių vykdymo kodekso pakeitimų projektus, suteikiančius pataisos įstaigų administracijai didesnes galimybes teisinėmis priemonėmis užkirsti kelią galimai neformalių elgesio taisyklių sklaidai laisvės atėmimo vietose.

Kreiptasi į Latvijos, Estijos, Baltarusijos, Rusijos ir Ukrainos bausmių vykdymo sistemų centrinės institucijas dėl jų turimos patirties sprendžiant su kriminaline subkultūra susijusias problemas, išanalizuota gauta informacija.

2. Savižudybių ir savęs žalojimo laisvės atėmimo vietose prevencijos programą, patvirtintą Kalėjimų departamento direktoriaus 2007 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. V-161 (Žin., 2007, Nr. 67-2639). Savižudybių ir savęs žalojimo laisvės atėmimo vietose prevencijos programa atitinka Pasaulinės sveikatos organizacijos (toliau - PSO) savižudybių prevencijos rekomendacijas kalėjimų pareigūnams (parengtas 2000 metais). 2010 metais planuojama stiprinti Krizių įveikos komandų (suformuotų kaip Savižudybių prevencijos programos priemonė) veiklą atliekant jų darbo stebėseną ir teikiant metodinę pagalbą bei gerinti didelės savižudybės rizikos nuteistų asmenų, esančių pataisos įstaigose, identifikavimą įdiegiant PSO rekomendacijų pagrindu parengtus klausimynus. Taigi, artimiausiu metu ketinama patvirtinti papildomas metodikas, kurios turėtų padėti tiksliau nustatyti didelės savižudybės rizikos asmenis ir užtikrinti jų intensyvų stebėjimą. Programa nėra tipinė, todėl trukmę sunku įvertinti. Programa apima visų į pataisos įstaigą atvykusių nuteistų ir suimtų asmenų savižudybių rizikos vertinimą bei priskirtų didelei rizikos grupei asmenų individualų stebėjimą (stebėjimo dažnis nuo 1 kartą per valandą iki 2 kartų per dieną), socialinės bei psichologinės paramos teikimą (ne mažiau kaip 1 kartas per savaitę priskirtų didelei rizikos grupei asmenų), taip pat laiką prevencijai, t.y., pareigūnų mokymui, nuteistųjų švietimui bei laiką postvencijai, t.y. psichologinės paramos teikimui po krizinio įvykio.

Vykdamas Savižudybių ir savęs žalojimo laisvės atėmimo vietose prevencijos programą, 2009 m. buvo atlikti šie darbai:

1. 2009 m. pradžioje, po savižudybių buvo vykstama į Kybartų pataisos namus ir Kauno tardymo izoliatorių teikti metodinės pagalbos krizių įveikos klausimais.

2. 2009 m. gegužės 5 d. buvo patikrinta Krizių įveikos komandos veikla Šiaulių tardymo izoliatoriuje, 2009 m. gegužės 21 d. parengta pažyma Nr. LV-727, o dėl nustatytų trūkumų įstaigoje buvo atliktas tarnybinis tyrimas.

3. 2009 m. balandžio mėn. vyko laisvės atėmimo vietų direktorių pavaduotojų ir Krizių įveikos komandų psichologų pasitarimas, kuriame buvo aptartos su krizinėmis situacijomis susijusios problemos, numatyti jų sprendimo būdai.

4. Įvertinus situacijos pokyčius, parengtas, o 2009 m. birželio 9 d. Kalėjimų departamento direktoriaus įsakymu Nr. 126 buvo patvirtintas Savižudybių ir savęs žalojimo laisvės atėmimo vietose prevencijos programos pakeitimas, kuriuo siekiama pagerinti tardymo izoliatoriuose ankstyvąją savižudiško elgesio riziką ir kompleksinės psichologinės-socialinės pagalbos teikimą nepilnamečiams.

Per 2009 m. šalies įkalinimo įstaigose nusižudė 13 asmenų, buvo fiksuoti 27 asmenų bandymai nusižudyti (visi bandžiusieji nusižudyti buvo išgelbėti).

Kalėjimų departamento Centralizuoto vidaus audito skyrius 2009 m. atliko 3 pavaldžių įstaigų (Marijampolės pataisos namų, Kauno regiono pataisos inspekcijos ir Vilniaus 1-ųjų pataisos namų) veiklos auditus.

Kalėjimų departamentas 2009 m. atliko 5 pavaldžių įstaigų (Pravieniškių 2-ųjų pataisos namų-atvirosios kolonijos, Pravieniškių 1-ųjų pataisos namų, Panevėžio pataisos namų, Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo, Laisvės atėmimo vietų ligoninės) veiklos kompleksinius patikrinimus, kurių metu buvo tikrinamos skirtingos veiklos sritys ir atitinkamai surašomos rekomendacijos atskiroms sritims (valdymo, apsaugos ir priežiūros, sveikatos priežiūros, personalo, ūkio, socialinės reabilitacijos) tobulinti.

IV. ARTIMIAUSIO LAIKOTARPIO INSTITUCIJOS VEIKLOS PRIORITETINĖS KRYPTYS

4.1. Teisinės bazės tobulinimas. Naujų įstatymų įgyvendinimui reikalingų teisės aktų rengimas.

Įsigaliojus Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 32, 36, 51, 54, 60, 61, 66, 67, 70, 72, 76, 85, 96, 99, 100, 105, 112, 114, 118, 120, 121, 142, 143, 146, 154, 155, 165, 183 straipsnių ir Kodekso 1 priedo pakeitimo ir papildymo bei 149 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymui (Žin., 2010, Nr. 12-558) (toliau – Bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymas), rengiami teisės aktų projektai, reikalingi šiam Bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymui įgyvendinti, juos derinant ir teikiant pagal kompetenciją kitoms institucijoms. Planuojama parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai teisingumo ministro įsakymo „Dėl teisingumo ministro 2003 m. birželio 18 d. įsakymo Nr. 182 „Dėl Areštinių vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ ir Teisingumo ministro įsakymo „Dėl teisingumo ministro 2003 m. liepos Nr. 194 „Dėl Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo projektus, kuriuose Areštinių vidaus tvarkos taisyklių ir Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių nuostatos bus suderintos su Bausmių vykdymo kodekso 54, 70, 96, 99, 105, 112 straipsnių pakeitimais. Planuojama Areštinių vidaus tvarkos taisyklių ir Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse nustatyti, kad nuteistiesiems leidžiamų turėti daiktų bendroji masė neturėtų viršyti 30 kilogramų. Į numatomą nuteistųjų leidžiamų turėti daiktų bendrąją masę neturėtų būti įskaičiuojami iki 3 metų vaikų, gyvenančių pataisos namuose su nuteistosiomis motinomis, būtini daiktai. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse – nustatyti nuteistiesiems leidžiamų turėti daiktų galutinį sąrašą, nustatant atitinkamų daiktų techninius parametrus ir naudojimosi jais tvarką. Planuojama nuteistiesiems, išskyrus laisvės atėmimo bausmę atliekančius pataisos įstaigose drausmės grupės laikymo sąlygomis, leisti naudotis, neviršijant nustatytos nuteistiesiems leidžiamų turėti daiktų bendrosios masės, techniškai tvarkingais už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus įsigytais ar sutuoktinio, sugyventinio arba artimųjų giminaičių perduotais iki 51 cm įstrižainės televizoriais, kompiuteriais, kurių monitorių įstrižainė neviršija 38 cm, vaizdo leistuvais ir garso grotuvais, turinčiais ne daugiau kaip po 2 vnt. iki 70 W bendro linijinio galingumo kolonėlių, iki 10 W radijo imtuvais, kompiuterinių žaidimų aparatais, muzikos instrumentais, neperrašomais kompaktiniais diskais, kitomis iki 4 GB talpos informacijos ir duomenų laikmenomis, taip pat barzdaskutėmis, iki 1600 W galios plaukų džiovintuvais, iki 2000 W galios elektriniais virduliais, iki 100 W galios ventiliatoriais, iki 500 W galios vandens šildytuvais. Šiais daiktais nuteistieji galės naudotis areštinės ar pataisos įstaigos direktoriaus patvirtintos dienotvarkės laisvalaikio metu, išskyrus nepertraukiamo miego metą, nekeldami nepatogumų kitiems įstaigoje laikomiesiems nuteistiesiems ir netrukdydami pataisos įstaigos administracijos darbuotojams vykdyti savo tarnybines pareigas.

Iki šių metų kovo 1 d. planuojama parengti ir patvirtinti Nuteistųjų naudojamų daiktų elektros energijos sąnaudų apskaičiavimo ir išlaidų už sunaudotą elektros energiją apmokėjimo taisykles. Atsižvelgiant į numatomas minėtų taisyklių nuostatas būtina užtikrinti nuteistiesiems galimybę naudotis įstaigos suteiktais buitinais elektros prietaisais (pvz. virduliais ir plaukų džiovintuvais) nemokamai. Šiam tikslui įgyvendinti Kalėjimų departamentas rengia Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. birželio 9 d. įsakymo Nr. 1R-139 „Dėl arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes atliekančių nuteistųjų, suimtųjų ir vaikų (kūdikių), esančių pataisos namų vaikų (kūdikių) namuose, materialinio buitinio aprūpinimo normų patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 93-3422) pakeitimo projektą. Planuojama numatyti kalėjimų ir areštinių kamerų aprūpinimą iki 1000 W galios elektriniais virduliais (po 1 vnt. vienai kamerai). Kadangi bendrabučių gyvenamųjų patalpų virtuvėlės yra aprūpintos elektros viryklėmis, siūloma šias patalpas aprūpinti neelektriniais virduliais (po 2 vnt. vienam būriui). Dušo patalpų prieškambarius siūloma aprūpinti elektriniais plaukų džiovintuvais (po 1 vnt. 50 asmenų).

Iki šių metų kovo 1 d. reikia parengti ir patvirtinti Pataisos įstaigų ir areštinių įrengimo ir eksploatavimo taisykles.

Lietuvos Respublikos tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatymui (Žin., Nr. 135-5230) įgyvendinti bus derinami su suinteresuotomis institucijomis jau parengti teisės aktų projektai. Taip pat planuojama parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai teisingumo ministro, sveikatos apsaugos ministro ir vidaus reikalų ministro įsakymo „Dėl Asmenų, priimamų į tarnybą Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžiuose įstaigose, ir pareigūnų tinkamumo tarnybai pagal sveikatos būklę reikalavimų nustatymo ir pareigūnų privalomų periodinių profilaktinių sveikatos patikrinimų atlikimo taisyklių patvirtinimo“ projektą, kuriame turėtų būti nustatyti asmenų, priimamų į tarnybą Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir jam pavaldžiuose įstaigose, ir pareigūnų tinkamumo tarnybai pagal sveikatos būklę reikalavimus ir patvirtinti Pareigūnų privalomų periodinių profilaktinių sveikatos patikrinimų atlikimo taisyklės.

Planuojama rengti Lietuvos Respublikos tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimus siekiant numatyti pareigūnų draudimą nuo nelaimingų atsitikimų tarnyboje valstybės lėšomis suderinant su kituose statutuose pareigūnams numatytais garantijomis.

4.2. Probacijos tarnybų (pataisos inspekcijų) veiklos tobulinimas, optimizavimas nuteistųjų rengimas integruotis į visuomenę. Bus siūloma rengti reikalingus teisės aktų pakeitimo projektus, kuriuos priėmus būtų tobulinama ir optimizuojama probacijos tarnybų veikla, ir kuri leistų efektyviau ir taupiau vykdyti probacijoje esančių asmenų priežiūrą, veiksmingą jų reabilitaciją bei socialinės pagalbos jiems teikimą, taip pat palapsniui bus pereinama prie elektroninės probacijos tarnybose (pataisos inspekcijose) esančių asmens bylų versijos. Daug dėmesio bus skiriama neseniai išgytoms ir probacijos tarnybose pradėtoms vykdyti priežiūros programoms „Tik tu ir aš“ bei „EQUIP“, bus parengti mokytojai, turintys teisę apmokyti kitus pareigūnus dirbti su programa „Tik tu ir aš“.

2010 m. numatyta atlikti pataisos įstaigose vykdomų socialinės reabilitacijos programų analizę, parengti išvadas ir pasiūlymus dėl programinio darbo sistemos tobulinimo, parengti ir pradėti įgyvendinti kartotinio nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo metodikų ir elgesio korekcinį programų diegimo priemonių planą.

4.3. Laivės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimas, materialinės bazės stiprinimas. Įgyvendinant strategijos priemones bus organizuotos žemės sklypų detaliojo planavimo procedūros naujoms Šiaulių, Klaipėdos ir Vilniaus įkalinimo įstaigoms statyti, bus parinkti konsultantai ir parengtos galimybių studijos dėl įkalinimo įstaigų iškėlimo pritraukiant privatų sektorių ir dėl Laisvės atėmimo vietų ligoninės iškėlimo koncepcijos; bus organizuotas nepriklausomas galimybių studijos įvertinimas; Finansų ministerijai pritarus pilotiniam projektui „Pravieniškių 1-ųjų pataisos namų atskiroje lokalinėje teritorijoje nenaudojamų pastatų rekonstravimas į kalėjimą“, bus parinktas privataus sektoriaus investuotojas. Taip pat bus tęsiami įkalinimo įstaigų statybos ir renovavimo darbai objekte: „Kybartų atvirosios kolonijos pertvarkymas į pataisos namus“. Planuojama užbaigti statybos ir montavimo darbus: objekte „Lukiškių tardymo izoliatoriaus-kalėjimo inžinerinės įrangos rekonstravimas“ ir objekte „Alytaus pataisos namų bendrabučio Nr. 1 rekonstrukcija“.

4.4. Projektų įgyvendinimas. 2010 metais planuojama toliau organizuoti ir kontroliuoti projekto *PRISONIS* veiklą įgyvendinimą. Jų metu 2010 metais turi būti įsigyta kompiuterinė įranga (apie 200 kompiuterių, serveriai) ir įdiegta bei išbandyta informacinė sistema. Į šį darbą išitrauks visos Kalėjimų departamentui pavaldžios įstaigos. Projekto trukmė – iki 2011 m. sausio 31 d.

Ir toliau bus vykdomas Kalėjimų departamente ir jam pavaldžiose pataisos inspekcijose nuo 2009 m. kovo mėn. (ir kuris bus vykdomas iki 2012 metų kovo mėn.) projektas „Pataisos inspekcijų darbo kokybės tobulinimas, organizuojant nuteistųjų, kuriems laisvės atėmimo bausmės vykdymas atidėtas, ir grįžusių iš įkalinimo įstaigų asmenų reintegraciją į darbo rinką“, kurio tikslas - tobulinti pataisos inspekcijų ir Kalėjimų departamento darbuotojų darbo kokybę, dirbant su socialinę atskirtį

patiriančiais asmenimis. 2010 metais numatyta vykti į stažuotes užsienio šalių įkalinimo ir probacijos įstaigose, dalyvauti tarptautinėse konferencijose, aktyviai vykdyti nuteistųjų konsultavimą ir mokymą, siekiant padėti jiems įsidarbinti.

Toliau vykdant projektą „Simuliacinio žaidimo „Mano kelias“ 2 versija“ 2010 m. numatomos šios veiklos: simuliacinio žaidimo naujos versijos sukūrimas; techninės mokymų bazės – nešiojamųjų kompiuterių, mokymo priemonių įsigijimas; darbuotojų mokymai naudotis patobulinta sistema, interaktyvios, animuotos mokymo sistemos, leidžiančios savarankiškai mokytis, kaip naudotis mokomaisiais simulatoriais sukūrimas, diegimas ir darbdavių mokymai naudotis patobulinta sistema; darbdavių paieškos, informavimo, pozityvių nuostatų į nuteistųjų įdarbinimą, formavimo paslaugų (apklausos telefonu) ir viešinimo paslaugos įsigijimas. Projekto trukmė – iki 2012 m.

Bus pradėtas vykdyti projektas „Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų vidaus administravimo tobulinimas ir veiklos efektyvumo didinimas diegiant šiuolaikines technologijas personalo, materialinių ir finansinių išteklių bei dokumentų valdyme“, kurio metu bus sukurtas personalo žinybinis registras, elektroninių dokumentų vieninga valdymo sistema, kuri leis tobulinti „vieno langelio“ principą teikiant administracines paslaugas, esama buhalterinės apskaitos programa pertvarkoma pagal Viešojo sektoriaus apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų keliamus reikalavimus, skirtas biudžeto planavimo skyriaus veiklai. Projektą ketinama įgyvendinti per 30 mėnesių nuo paramos teikimo sutarties pasirašymo.

Bus pradėtas vykdyti projektas „Bausmių vykdymo sistemos personalo kvalifikacijos kėlimas“. Projekto tikslas – Kalėjimo departamento darbuotojų administracinių gebėjimų ir viešojo administravimo bausmių vykdymo sistemoje efektyvumo didinimas (bus organizuojami užsienio kalbų mokymai, kompiuterinio raštingumo kursai ir kiti kvalifikacijos kėlimo renginiai). Projekto trukmė 2 metai nuo paramos teikimo sutarties pasirašymo.

4.5. Bausmių vykdymo sistemos veiklos optimizavimas. 2010 m. vykdant veiklos optimizavimo ir valdymo tobulinimo priemones, numatomas Vilniaus 1-ųjų ir Vilniaus 2-ųjų pataisos namų apjungimo procedūros organizavimas ir vykdymas, Pravieniškių gyvenvietėje esančių pataisos namų apjungimo svarstymas bei optimaliausio šių pataisos namų apjungimo varianto parinkimas, galimybių sujungti valstybės įmones į viena įvertinimas, galimybių perduoti pataisos namų šildymo ir komunalinį ūkį valstybės įmonei įvertinimas ir tolimesnis Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų valdymo tobulinimas.
